

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Садикової Євгенії Олегівни за темою «Інститут представництва на місцях в умовах трансформації системи місцевого самоврядування в Україні», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Нагальною потребою українського суспільства є зміцнення процесів демократизації, де ствердження місцевої демократії є першочерговою умовою та завданням всіх політичних інститутів, органів влади та представників суспільних наук.

Погоджуємося з автором роботи в тому, що розвиток місцевої демократії в Україні передбачає всебічне впровадження в життя інституту представництва, як її невід'ємної ознаки, та розвиток системи місцевого самоврядування, як сфери реалізації місцевої демократії європейського зразка. Сьогодні з цими твердженнями погоджуються всі: і можновладці, і пересічні громадяни. Однак, як забезпечити їх упровадження в реальне життя – єдиного виписаного та наукового обґрунтованого рецепту не існує. Робота Садикової Є. О. присвячена пошуку відповіді на таку потребу суспільства та політичної науки.

На думку автора роботи, досвід запровадження інституту місцевого самоврядування та інших інститутів місцевої демократії, зокрема форм прямого волевиявлення громадян, в Україні засвідчили необхідність їх реформування та посилення їх ролі в діючій системі влади в державі, яка наразі також перебуває в стані трансформації з метою подальшої демократизації. Всебічний розвиток місцевого самоврядування розглядається в даному аспекті як напрямок удосконалення національної системи влади, набуття нею всіх ознак демократичної держави європейського зразка.

Погоджуюся з автором роботи щодо визначення об'єкту та предмету дослідження, в якості яких постають інститут представництва на рівні місцевого самоврядування в Україні та засади формування та

функціонування інституту представництва на місцях в умовах трансформації системи місцевого самоврядування в Україні.

Метою даної роботи є дослідження є узагальнення концептуальних засад зміцнення інституту представництва на місцях в умовах трансформації діючої системи місцевого самоврядування в Україні. Вважаємо, що таке формулювання мети відповідає темі дослідження, є лаконічним і водночас містким та відповідає паспорту спеціальності 23.00.02 – політичні інститути і процеси, за якою подана робота до захисту.

Поставлена мета роботи обумовила й постановку наукових завдань та вибір методологічної основи для проведення дослідження інституту представництва на місцях в умовах трансформації системи місцевого самоврядування в Україні.

Вважаємо, що отримати всебічне знання про інститут представництва на місцях дійсно сприяє міждисциплінарне дослідження, що об'єднуватиме здобутки політичних, юридичних, соціологічних та інших наук. Автор роботи це запроваджує в якості основи методологічної бази, яка поєднуватиме інструментарій системного, порівняльного, інституціонального та інших підходів.

Заслуговує на увагу перший розділ роботи, присвячений розгляду теоретико-методологічних засад дослідження інституту представництва на місцях в сучасному політико-правовому дискурсі, в межах якого автор роботи намагалася простежити еволюцію уявлень про інститут представництва на місцях. Автору роботи вдалося показати давні корені інституту представництва на місцях, що виходять ще з грецької демократії, водночас аналіз історичного шляху розвитку не перевантажено зайвою інформацією про представництво на загальнонаціональному рівні, а зосереджено увагу власно на сучасних концепціях та моделях, що притаманні політичному процесу на рубежі XX-XXI ст.

Такий підхід до аналізу еволюційних процесів запроваджено й до дослідження теоретико-методологічного виміру змісту інституту місцевого

самоврядування та трансформації його системи в Україні, який здійснено автором в розділі 2 роботи, яка рецензується. Зокрема такий підхід зумовив формулювання наступного висновку автора роботи, який заслуговує на увагу та свідчить про високий науковий рівень даного дослідження. Отже, автор вважає, що місцева демократія є концептуальною основою функціонування інститутів представництва та місцевого самоврядування базується на концепції партисипативної демократії та тісно пов'язана із розвитком громадянського суспільства, які передбачають участь громадян у політичному житті та обумовлюються не тільки необхідністю захисту індивідуальних інтересів, але й розвитком загального усвідомлення громадянської єдності, що й розглядається як передумова запровадження якісного політичного представництва на місцях.

Позитивне враження про роботу справляє й розділ 3 даної роботи, де авторка досліджує взаємовплив розвитку виборчої системи та інституту представництва на місцях. Погоджуємося з висновком автора про те, що якість інституту представництва на місцях залежить не тільки від виборного законодавства та сучасної системи місцевого самоврядування, а й від самих мешканців, що його запроваджують у власне життя. Зокрема, Садікова Є. О. вважає, що можна виокремити декілька вад сучасного українського місцевого населення, серед яких: загальна неспроможність та недостатній розвиток інтелектуальної культури тих, хто входить до складу інституції, наявність інтересів серед обранців, які суперечать меті загального добробуту суспільства та громади зокрема, а також пасивність місцевого населення.

Безперечним здобутком даної роботи є використання автором методу соціологічних опитування для верифікації власних висновків. Такий підхід запроваджено у підрозділі 3.3 «Стан та перспективи розвитку системи представництва на місцях в сучасній Україні». Вагомості отриманих результатів сприяє й те, що автор проводила опитування і мешканців українських міст, і місцевих депутатів за одною анкетною, а саме дослідження відбувалося в п'яти містах України – м. Дніпропетровськ, м. Житомир,

м. Одеса, м. Тернопіль та м. Чернігів. Проведений аналіз стану задоволення громадян інститутом представництва на місцях засвідчив відсутність широкого суспільного консенсусу, здатного ініціювати і реалізувати необхідні зміни в цих сферах, що в подальшому може призвести до поглиблення деградації системи місцевого самоврядування, при якому територіальні громади, формально реалізуючи демократичні механізми, фактично повністю можуть втратити можливість впливати на прийняті від їх імені рішення.

Викликає певний науковий інтерес і четвертий розділ роботи, в межах якого авторка здійснює дослідження інституту представництва на місцях в розрізі якості депутатського корпусу виборних органів самоврядування в Україні, зокрема шляхом аналізу його репрезентативності. Це дозволило автору стверджувати про те, що за ознакою «сфера професійної діяльності» виявлена тенденція до переважання у складі депутатського корпусу представників бізнесу та службовців різних рівнів влади.

Отже, проведене Садиковою Є. О. дослідження інституту представництва на місцях в умовах трансформації системи місцевого самоврядування в Україні дозволило автору сформулювати висновки, які мають певну наукову новизну. Зокрема автором визнано органи самоорганізації населення як первинний рівень представництва на місцях, в межах якого відбувається формування спільного інтересу мінігромади - мешканців об'єднання власників житла, який в подальшому є основою формування спільного інтересу територіальної громади як предмету представництва на місцях, а також виявлені тенденції розвитку представництва на місцях шляхом здійснення аналізу репрезентативності депутатського корпусу представницьких органів самоврядування за ознаками сфери професійної діяльності, гендерної рівності, партійної приналежності (на прикладі міських рад м. Дніпропетровська, м. Львова та м. Одеси) (с. 7-8).

Основні положення дисертаційного дослідження знайшли достатню апробацію в прилюдних виступах на науково-практичних конференціях та в

наукових статтях автора. Відзначаючи достатньо високий рівень методологічної та теоретичної розробки теми дисертаційного дослідження, вважаємо доцільним висловити наступні зауваження щодо цієї роботи:

1. Погоджуючись з автором щодо доцільності використання методу соціологічних опитувань та підкреслюючи вагомість отриманих результатів, вважаємо, що в роботі не достатньо ґрунтовно вписано, чому саме ці міста України (м. Дніпропетровськ, м. Житомир, м. Одеса, м. Тернопіль та м. Чернігів). Зокрема, чому обійшли увагою м. Київ та інші міста України. До того є і певні питання й щодо презентації отриманих результатів. Зокрема, в роботі не представлено саму анкету та аналізу вибірки, опису інструментарію тощо.

2. Автор роботи будує власне дослідження інституту представництва на місцях за двома критеріями – якість представницьких органів влади та репрезентативність депутатського корпусу, які безперечно є вагомими та суттєвими одиницями виміру якості досліджує мого предмету. Однак, автор роботи цілком справедливо зауважує, що на якість функціонування впливають декілька недоліків самих мешканців, зокрема відносять загальну неспроможність та недостатній розвиток інтелектуальної культури тих, хто входить до складу інституції, наявність інтересів серед обранців, які суперечать меті загального добробуту суспільства та громади зокрема, а також пасивність місцевого населення (с. 226 роботи). Отже, вважаємо, що аналіз виявлених «вад суспільства» значно сприяв би підвищенню якості отриманих автором висновків та збагатив би дану роботу.

3. Автор роботи значну увагу приділяє трансформації системи місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі її розвитку і зазначає залежність даного процесу від євроінтеграційних намагань нашої держави. Погоджуємося із наявністю такого зв'язку, визнаному і на офіційному рівні в Україні, однак, вважаємо, що в роботі не дістали ґрунтовного аналізу європейські стандарти місцевого самоврядування та не окреслені орієнтири, до яких така система місцевого самоврядування в Україні має прийти.

4. На нашу думку, дана робота значно виграла би, якщо автор запровадила підрозділ про зарубіжний досвід реалізації інституту представництва на місцях. Зокрема, гарний досвід реформування має Польща, є класичні зразки місцевого представництва Великої Британії, США, Канади та інших країн.

Отже, дисертаційне дослідження Садикової Євгенії Олегівни за темою «Інститут представництва на місцях в умовах трансформації системи місцевого самоврядування в Україні» є завершеним науковим дослідженням, здійсненим на актуальну в науковому відношенні тему. Обґрунтованість наукових положень та висновків, сформульованих дисертантом; не викликають сумніву. Розбіжностей між текстом дисертації та положень автореферату немає.

Дисертаційне дослідження та автореферат оформлені відповідно до встановлених вимог. Подана до захисту дисертаційна робота Садикової Євгенії Олегівни за темою «Інститут представництва на місцях в умовах трансформації системи місцевого самоврядування в Україні» відповідає всім вимогам щодо підготовки та оформлення такого роду наукових робіт, зокрема положенням «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а його автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент

доктор політичних наук, професор,

професор кафедри політології

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»

Иван І. С. Монолатій

